

УДК 81-13:81'243:378.147

MULTI-SENSORY APPROACH IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE
МУЛЬТИСЕНСОРНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Krekoten O.V./Крекотень О.В.

Senior lecturer / старший викладач

ORSID: 0000-0931-1947-1074

Sumy National Agrarian University, Sumy, G.Kondratieva, 160, 40021

Сумський національний аграрний університет, Суми, Г.Кондратьєва, 160,40021

Анотація. Стаття націлена на визначення ефективних методів використання мультисенсорного підходу у викладанні іноземної мови в університеті та аналіз основних напрямів дослідження. Визначені проблеми закладів вищої освіти. Метою статті стало визначення особливостей мультисенсорного підходу та перспективних напрямків для успішного їх використання викладачами вищих навчальних закладів у курсі іноземної мови. Визначена актуальність дослідження, поняття «мультисенсорний». Для реалізації завдань використовувались як емпіричні методи: спостереження та порівняння, так і теоретичні: аналіз, синтез тощо. Інформація узагальнена, структурована та представлена у таблиці 1. Показані практичні рекомендації з застосування мультисенсорного підходу на занятті з іноземної мови. Доведена необхідність креативного підходу до мультисенсорних методів у курсі вивчення іноземних мов за умови застосування новітніх технологій.

Ключові слова: мультисенсорний підхід, канали сприйняття інформації, невербальна навчальна діяльність, вивчення іноземної мови

Вступ.

Немає сумніву, що здатність знаходити нові творчі рішення дозволить майбутнім поколінням перейти на якісно новий рівень вирішення як

екологічних, так і суспільно-економічних проблем. Складність сьогодення у тому, що формування спеціаліста нового покоління покладено на сучасні заклади вищої освіти, яким важко перебудуватись, і без перспективних креативних рішень з таким завданням не справитись. Чи не найголовнішою метою сучасного українського суспільства є виховати не лише гарних спеціалістів майбутнього, але й людей, здатних спілкуватись іноземними мовами і адаптуватись до багатокультурного світу. Тому ми вважаємо, що мультисенсорний підхід до викладання іноземної мови в університеті саме на часі, і це саме той шлях, що веде до формування універсального кваліфікованого спеціаліста. **Актуальність даного дослідження** підтверджується ще й тим, що останнім часом науковці звертають посилену увагу на психологічну сторону навчання та інтенсивно шукають засоби подолання кризи відсутності мотивації та шляхи ефективності викладання іноземної мови в умовах недостатньої кількості навчального навантаження. Саме за цих умов доречно використовувати комплексно як дидактичні, так і нейропсихологічні прийоми у навчанні. Дослідники В.Ю. Стрельников та І.Г. Брітченко наголошують на зв'язку навчальної діяльності як з емоційним спілкуванням з викладачем, так і з предметно-маніпулятивною та ігровою діяльністю. З одного боку, вони акцентують увагу, що успіх навчальної співпраці починається з візуального контакту, невербального прояву доброзичливості. Викладач же має «на фоні незмінного доброзичливого схвалення [...] застосувати досить диференційовану ділову самооцінку» [1]. З іншого боку, для самого студента навчальний процес повинен перетворитись у задоволення, чому сприяє ігровий підхід. Наприклад, запис теорії у конспекті має поєднуватись з місцем для творчих експериментів з боку студента (малюнків, діаграм, цитат, питань, роздумів тощо). Автори називають прийом понятійною грою, що «дозволяє одягти теоретичну абстракцію на тіло відчуттів» [1]. Стосовно предметно-маніпулятивної сторони, імітації через мовну інструкцію не націлюють студентів до пошуку самостійних рішень, а можуть бути лише етапом у формуванні знань [1].

У статті робиться спроба проаналізувати комплекс взаємних дій викладача і студента з метою зробити процес оволодіння іноземною мовою ефективним. Мультисенсорний підхід є саме тим рішенням, яке може бути запропоноване широкому загалу викладачів іноземної мови вищих навчальних закладів України в непростих умовах сьогодення.

Основний текст.

Використання мультисенсорного підходу не нове, навіть більше того, дитина з народження саме таким засобом навчається рідної мови. Вона чує, бачить, отримує емоції, пізнає навколишній світ за допомогою дотиків, спочатку робить багато помилок, але поступово світ мови для неї перестає бути загадковим і складається у вивірену схему. Не дивно, що наукові дослідження проводились здебільше стосовно дітей молодшого віку та осіб з обмеженими можливостями. Учні початкових класів мають короткочасну уважність та характеризуються більш емоційним сприйняттям інформації. Проблема загострюється в умовах дистанційного навчання, пов'язаного з Ковід-19, коли задіяні усього два канали – слуховий та зоровий [2]. Згідно досліджень малайзійських учених N.A.A.Sarudin, H. Hashim, M. Md.Yunus, лише мультисенсорний підхід до навчання читання іноземною мовою зміг сприяти успіху у розпізнаванні слів учнями 2 класів, які мали слабкі навички грамотності. Експеримент доводить, що використання стратегій, пов'язаних з різними сенсорними модульностями: візуальними (те, що ми бачимо), аудитивними (те, що ми чуємо), кінестетичними або тактильними (те, що ми робимо або відчуваємо) може допомогти в довготривалому утриманні певної інформації у мозку [4].

Лише останнім часом заговорили про дотичність проблеми до вищих навчальних закладів взагалі та процесу вивчення іноземної мови зокрема. Так, В.Ю.Стрельников та І.Г.Брітченко наголошують, що навчання студентів, особливо першокурсників, не може ототожнюватись лише з предметно-маніпулятивною діяльністю, що характерно для молодших школярів. На відміну, імітативні дії студентів у вивченні іноземної мови можуть свідомо

поєднуватись з мовними інструкціями. Навпаки, схильність до наслідування педагога, може закрити творчий простір для розвитку особистості[1]. Представлення та обговорення проблем, що не мають однозначного рішення, використання сучасних комп'ютерних мереж та пошуковиків відрізняє мультисенсорний підхід у навчанні студентів.

Мета статті – схарактеризувати особливості мультисенсорного підходу до вивчення іноземних мов в університетах та визначити ефективні прийоми його використання студентами.

Завдання дослідження сформулюємо наступним чином:

- визначити поняття «мультисенсорний»;
- структурувати та узагальнити інформативні дані про вивчення проблеми науковцями;
- виявити особливості мультисенсорного підходу в університетах;
- показати практичні рекомендації з застосування мультисенсорного підходу на занятті з іноземної мови.

Для реалізації завдань використовувались як емпіричні методи: спостереження та порівняння, так і теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення тощо.

Почнімо з визначення поняття: «мультисенсорний» – пов'язаний з інтеграцією інформації від різних сенсорних модальностей. Наприклад, одним з мультисенсорних процесів є інтеграція зорової та слухової інформації при сприйнятті мовлення (<http://www.yourdictionary.com/multisensory>). Отримання інформації в комплексному об'єднанні двох або кількох чуттєвих каналів сприйняття: слухового, зорового, тактильного або смакового чи нюхового складають основу мультисенсорного підходу. Звісно, що в умовах штучного середовища навчального класу для вивчення іноземної мови, такі умови виконати інколи складно, але результат вартуватиме того. Визначивши теоретичну основу для використання методу, ми відкриємо шляхи до всебічного практичного вивчення та експериментальних досліджень.

Як відомо, основними видами мовної діяльності є аудіювання, читання, мовлення і письмо. Використовуючи мультисенсорний метод, викладач

створює штучне мовне середовище та студент може опановувати різними видами мовної діяльності одночасно.

Спираючись на когнітивну теорію подвійного кодування Алана Павіо, який припустив, що значний поштовх навчанню можуть надавати, одночасно з активацією мовлення, символічні зображення, невербальні предмети, події чи поведінка, мультисенсорний метод має видозмінити та оптимізувати навчальні матеріали та існуючі підручники, що вже успішно втілюється у найновіших навчальних комплексах. За А. Павіо, інформація запам'ятовується краще з використанням як візуального, так і словесного ментального коду. Мозок модифікує ментальні коди для подальшого вживання. Навчальна мета передбачає взаємодію двох систем пам'яті, а саме: образної та словесної, та має поєднуватись з невербальною репрезентацією: презентацією зображення або моделі, звуків, дій, відчуттів, пов'язаних з емоціями тощо [3]. Активація невербальної системи особливо важлива для розуміння людської поведінки, бо візуальне уявлення може об'єднати розрізнені об'єкти в інтегрований образ і така інтеграція, в свою чергу, може полегшити запам'ятовування навчальної інформації[3].

Застосовуючи мультисенсорний підхід на заняттях з іноземної мови, викладач представляє заняття більш привабливим, створює для студентів креативні умови [2]. Надзвичайно важливим стає залучення до навчального процесу якомога більше відчуттів. Оскільки інформація не зберігається мозком «у вигляді акуратних рядків, а в деревоподібних нейронах, використовуючи для її збереження приклади і асоціації»[1], бажано вживати замість звичайних записів «карти пам'яті»[1] (інша назва ментальні карти), малюючи їх у вигляді кольорової крони дерева, використовувати при цьому символи, приклади і асоціації. Але мусимо погодитись, що ключовим принципом у навчанні є використання тих центрів інтелекту, що пов'язані з ритмом, римами, музикою»[1]. Музичні твори можуть допомогти запам'ятати інформацію, що доводить реклама на телебаченні. Викладачі «використовують музику як важливу складову всіх систем прискороного навчання» [1], у тому числі

поглибленого вивчення іноземної мови. Пісні є невід’ємною частиною процесу вивчення іноземної мови. Дослідники радять вводити пісні у навчання до початку активізації їх у мовленні, бо це дає змогу проговорити правильно та запам’ятати лексику до початку тематичного вивчення [4].

Щодо розширення словникового запасу студента, рекомендовано вживати флешкартки (flashcards) [4], де поєднуються різні види візуальної інформації з аудитивною, коли студент вимовляє слова та показує картки одночасно. Колір також грає неоціненну роль у викладанні мови: виділення, підкреслення важливої інформації. Краще закодувати певні кольори або до емотивного виразу мовлення, або до граматичних явищ. Наприклад, рожевим кольором позначаємо інформацію позитивного складу, синім – негативного тощо. Тактильне навчання теж не виключається в університетському навчанні. Як і діти, студенти можуть розпізнавати предмети на дотик, озвучуючи їх значення. Монети можуть використовуватись у рольових іграх. Щодо кінестетичної діяльності, можливо як будувати зорові башти слів, написаних на паперових скляночках [4], складати фрази або питання з написаних на розрізаних клаптиках паперу, так і підстрибувати за правильною відповіддю, написаною на підвішених листочках[4], або виражати зміст тексту за жестикуляцією. Вибір вправ залежить від творчості викладача та від контингенту студентів.

Враховуючи вищесказане, ми узагальнили інформацію про застосування мультисенсорного підходу до викладання іноземних мов у *Таблиці 1*.

Таблиця 1. Використання мультисенсорних прийомів навчання іноземних мов за каналами сприйняття інформації

Канали сприйняття інформації	аудитивний	візуальний	тактильний	кінестетичний
	Сприймання вухами	Сприймання через зір	Сприймання через дотик	Сприймання через рухи

	<i>аудитивний</i>	<i>візуальний</i>	<i>тактильний</i>	<i>кінестетичний</i>
<i>Прийоми навчання іноземних мов</i>	<i>Рукоплескання</i>	<i>Фото</i>	<i>Предмети</i>	<i>Жести</i>
	<i>Римування</i>	<i>Відео</i>	<i>Монети</i>	<i>Кроки</i>
	<i>Слухання</i>	<i>Малюнки</i>	<i>Пісок</i>	<i>Рухи тіла</i>
	<i>Пісні</i>	<i>Схеми</i>	<i>Гральні кості</i>	<i>Фіксація</i>
		<i>Діаграми</i>	<i>глина</i>	<i>погляду</i>
	Складання віршів, Римування ключових слів, Слухання аудіо книг, Читання вголос, Спів, Відбивання ритму Сторітелінг	Перегляд фільмів, Створення малюнків, буклетів, ментальних карт, Підкреслювання кольоровим маркером ключових слів	Відчуття предметів на дотик, Вгадування з закритими очима, Створення наборів для побудови слів або фраз Використання пісочного годинника	Заміна слів жестами, Проведення рольових ігор, вправ з переміщенням, естафет, Створення театралізованих скетчів, Проведення екскурсій

Авторська розробка.

Звісно, недоліком цієї таблиці є відсутність емоційної складової, але ця складова є компонентом будь-яких прийомів навчання, тож повинна бути виділена в окрему таблицю. Це настільки важливо, що може бути темою окремої статті. Тож, повертаючись до недосконалостей таблиці, мусимо визнати, що сучасний інформаційний світ не може не торкнутись проблеми залежності сучасних студентів від Інтернет простору та соціальних мереж. Так, ці канали сприйняття інформації також можуть послугувати загальній меті вивчення іноземної мови в університеті. Дослідники Н.Т.Ромпас та М. Рекард використовували п'ять мультисенсорних прийомів: метод фізичної дії, кольорове кодування, виготовлення тактильно доступних предметів,

сторітелінг та інтерактивний PowerPoint. Однією з особливих умов сторітелінгу було те, що мали бути використані жести, інтонація, вираз обличчя та рухи[2]. Порівняно з контрольними групами, ефект у оволодінні іноземною мовою виявився значним. Експеримент з інтеграцією паралінгвістичних засобів у процес іншомовної писемної комунікації теж виявився успішним [6]. Методика графічного введення невербальних компонентів у вигляді інтернет-символів та смайликів у текст та перевірка засвоєння лише за символами показали перспективність даного напрямку дослідження.

Висновки.

Підсумовуючи вищесказане, мусимо наголосити, що мультисенсорний підхід у вивченні іноземної мови в університеті має перспективні напрямки розвитку. Дослідник Тоні Б'юзен, що проводив дослідження асоціацій зі словом «навчання», визначив, що люди найчастіше асоціативно вживають такі слова: «нудьга, іспити, домашнє завдання, витрата часу, покарання, непотріб, затримка після уроків, гидота, ненависть, страх»[1]. Саме мультисенсорний підхід до викладання іноземної мови може змінити таку ситуацію. Варто виділити особливості такої методики: студенти відчують позитивний настрій та задоволення від навчання, бачать результати та зміцнюють мотивацію, використання невербальних засобів допомагає адаптуватись в іноземному культурному середовищі, гумор сприяє активації мозкової діяльності, рухи та музика поліпшують сприйняття світу, позитивна атмосфера заняття послуговує бажанню досягати подальших результатів.

Стратегії, що лежать в основі мультисенсоного підходу, підтверджують факт, що традиційні засоби навчання мають змінитися на більш сучасні. Проблема глибока, бо традиційний погляд на викладання іноземної мови в університеті занадто вузький. Кожен студент індивідуальність і навчання студентів має відповідати їх індивідуальним інтелектуальним особливостям. Говард Гарднер визначив сім видів інтелекту, в залежності від яких має будуватись навчальний процес нового типу [8]. Отже, сенсорні стратегії та типи

інтелекту є тими напрямками досліджень, що вимагають теоретичного та практичного розгляду.

References.

1. Strelnikov V. Yu., Britchenko I.G. (2013) Sutchasni tekhnologii navchannia u vyshchiy shkoli (Modern Teaching Technologies in High Educational Establishments), Poltava, PUET, 309p. (in Ukrainian)

2. Rompas N.T., Recard M. (2021) Applying Multisensory Approach to Promote Engagement in Primary English Home-Based Learning. *ELTR Journal*, e-ISSN 2579-8235, Vol. 5, No. 2, pp. 105-119. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/353632669>

3. Clark J.M., Paivio A. (1991) Dual Coding Theory and Education, *Educational Psychology Review*, Vol.3, No.3, pp.149-210

4. Sarudin, N. A. A., Hashim, H., & Yunus, M. Md. (2019). MultiSensory Approach: How It Helps in Improving Words Recognition? *Creative Education*, 10, pp. 3186-3194. <https://doi.org/10.4236/ce.2019.1012242>

5. Gass, S., Winke, P., Isbell, D. R., & Ahn, J. (2019). How captions help people learn languages: A working-memory, eye-tracking study. *Language Learning & Technology*, 23(2), pp.84–104. <https://doi.org/10125/44684>

6. Krekoten O., Baidak L.(2019) Integration of Paralinguistic Means into the Student Verbal Foreign Language Communication, *Innovatsiyna Pedagogika*. 11, Vol.2, pp.75-80 (in Ukrainian)

7. Gardner H., Hatch T. (1989) Multiple Intelligences Go to School: Educational Implications of the Theory of Multiple Intelligences, *Educational Researcher*, Vol.18, No.8, pp.4-10. Retrieved from: <https://www.sfu.ca/~jcnesbit/EDUC220/ThinkPaper/Gardner1989.pdf>

Abstract. The paper deals with the research of multisensory approach in teaching a foreign language. Effective methods have been identified, current problems of higher education institutions have been revealed. The analysis of scientific literature has been made. The purpose of this article have been to analyze

existing strategies in using multisensory approach, as well as perspective methods of the successful mastering of foreign languages skills in universities. The concept of the notion "multisensory" has been determined. Empirical methods such as: observation and comparison were used to implement tasks, as well as analysis and synthesis were determined as theoretical methods. The information has been summarized and presented in a table. The necessity of a creative approach to multisensory methods of teaching a foreign language has been proved.

Key words: multisensory approach, channels of perceptive information, nonverbal learning activities, teaching a foreign language

Стаття відправлена: 20.02.2022 г.

© Кречотень О.В.